

ROZHLADY

PAULÍNA POLGÁRYOVÁ*

Slovensko-nemecké vzťahy ako súčasť slavistického výskumu

POLGÁRYOVÁ, P.: Slovak-German relations as a part of Slavistic research. *Slavica Slovaca*, 57, 2022, No. 3, pp. 313-318 (Bratislava).

The arrival of German guests in the territory of nowadays Slovakia has significantly formed the Slovak cultural environment in the Kingdom of Hungary since the 13th Century. However, the formation took place in both directions, so the Slovak (as the local) element naturally influenced the present German ethnic group. In this paper, we focus on mapping research focused on the Slovak-German relations. We present selected important scientific works from Slovak scientists as we try to declare on them the wide spectrum, that research in this field of Slavic studies offers.

Slavistic, Slovak-German relations, research, manuscripts, parallel

Slavistický výskum sa prirodzene spája v prvom rade so slovanským priestorom. V slovenskom jazykovom a kultúrnom prostredí sa teda výskum vymedzuje na vzťah slovenského jazyka a kultúry s inými slovanskými jazykmi a kultúrami. V tomto príspevku približujeme nemenej dôležitú a predovšetkým neoddeliteľnú súčasť slavistického výskumu, a síce skúmanie slovensko-neslovanských vzťahov. Táto oblasť výskumu je jasne stanovená v programe slavistického výskumu na Slovensku.¹ Keďže slovenský jazykový a kultúrny priestor sa naprieč dejinami priamo konfrontoval i s rozličnými neslovanskými vplyvmi, podmieňuje sa tým aj prirodzený dopyt po systematickom výskume ruka v ruke s inštitucionálnym i projektovým zastrešením tejto oblasti – nevynímajúc vzťahy slovensko-nemecké.

Intenzívnejší príchod nemeckého jazyka a nemeckého etnika na územie dnešného Slovenska sa datuje po etape tatárskych vpádov. Od 13. storočia vytvorili viaceré vlny prichádzajúcich tzv. nemecké jazykové ostrovy² a spolunažívali bok po boku s miestnym slovenským elementom

*Mgr. Paulína Polgáryová, PhD., Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v. v. i., Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava.

¹ Doruľa, J.: Program jazykovedného slavistického výskumu na Slovensku. In *Slavica Slovaca*, 1989, roč. 24, č. 3, s. 201-210; Doruľa, J. Inštitucionalizácia slovenskej slavistiky. In Žeňuch, P. (ed.): *Slovenská slavistika včera a dnes*. Bratislava: Slovenský komitét slavistov; Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2012, s. 56-69; Žeňuch, P.: Aktuálne akademické diskurzy slovenskej slavistiky. In Šlaufová, E. – Skwarska, K. – Čermák, V. (eds.): *Proměny české slavistiky po roce 1989*. Praha: Slovanský ústav AV ČR, v.v.i., 2020, s. 379-390; Žeňuch, P.: O slovenskej akademickej slavistike po roku 1989. In *Slovenský časopis historický*, 2021, roč. 1, č. 2, s. 169-188.

² Bližšie pozri Piirainen, I. T.: *Deutsche Sprache in der Slowakei*. In: *Zagreber Germanistische Beiträge*, 1995, vol. 4, s. 71-86; Đurkovská, M.: *História nemeckého osídlenia na území Slovenska do začiatku 19. storočia*. In: *Človek a spoločnosť*, 2007, roč. 10, č. 2, s. 1-11;

dlhé storočia.³ Hoci žili tieto etniká od príchodu bezprostredne pri sebe, do istej miery môžeme povedať, že išlo sprvu o život izolovaný. Dôvody príchodu Nemcov na toto územie boli rozličné. Silnou motiváciou Uhorska bolo upevnenie svojej naštrobenej hospodárskej i obrannej stability po devastačných tatárskych vpádoch a bolo nevyhnutné podstúpiť zásadné kroky. Na základe panovníkovho pozvania prichádzali na územie súčasného Slovenska nemeckí (a iní) prisťahovalci vo viacerých vlnách a sústreďovali sa prevažne do priemyselne významných oblastí, predovšetkým do oblasti bankských alebo obchodnícky kľúčových miest. V neskorších vlnách osídľovali však aj miesta dovtedy neobývané.⁴ Motiváciou na príchod im boli privilégia a posty v správe miest, ktoré panovník hosťom udeľoval. Tým ich však do istej miery mohol pomyselne oddeľovať od ostatného miestneho obyvateľstva. Každodennosť však tieto rozdiely stierala a postupne si Slováci nachádzali cesty do mestských štruktúr a taktiež aj do spoločensko-hospodársky významných funkcií, kde spočiatku prevažovali pôvodom nemeckí obyvatelia (napr. do oblasti cechových združení).⁵ Problematikou stredovekého osídľovania sa zaoberá V. Rábik vo svojej obsažnej publikácii z r. 2006 v spolupráci s Karpatskonemeckým spolkom na Slovensku a Slovenským národným múzeom *Nemecké osídlenie na území východného Slovenska v stredoveku (Šarišská župa a slovenské časti žúp Abovskej, Zemplínskej a Užskej)*, ktorá približuje a ozrejmjuje vývoj sídelnej situácie na východnom Slovensku so zameraním na príchod nemeckého etnika. Výsledky sú podložené na základe analýzy širokého pramenného výskumu a prispievajú tak cennými údajmi a okolnosťami, ktoré prinášalo spolunažívanie dvoch odlišných elementov vo viacnárodnostnom Uhorsku.⁶ Zaujímavý uhol pohľadu k slavisticky orientovaným výskumom ponúka aj výskum germanistu I. T. Piirainena. Zameral sa na nemeckú diaspóru v slovenskom prostredí vo svojej prehľadovej práci *Deutsche Sprache in der Slowakei. Geschichte und Gegenwart* z roku 1995. Autor predovšetkým predstavil bohaté zastúpenie nemeckých písomných prameňov v slovenských archívnych inštitúciách od mest-

³ Predpoklady o prítomnosti nemeckého etnika na našom území však siahajú už do obdobia Veľkej Moravy, kedy však Nemci prichádzali roztrúsené. Podrobnejšie pozri Marek, M.: Cudzie etniká na stredovekom Slovensku. Martin: Matica slovenská, 2006. s. 57-225. O štyroch hlavných vlnách príchodu Nemcov na naše územie pozri v úvode Šmeringaiová, P.: Slováci, Nemci a remeslo na príklade vybraných písomných paralelných štatútov z 18. storočia. In: Slavica Slovaca, 2020, roč. 55, č. 3, s. 500.

⁴ Výraznou skupinou so špecifickým odborným zameraním boli tzv. huncokári (nem. Holzhacker). Boli to drevorubači prevažne z oblasti Dolného Rakúska a Štajerska, ktorí prišli na územie dnešného Slovenska v neskorších vlnách v 18. storočí. Prišli na pozvanie grófa Pálffyho a usadili sa v malokarpatskej oblasti za účelom regulácie a spravovania lesov. Pre viac informácií sú dostupné výsledky nedávno ukončeného úspešného projektu zameraného na revitalizáciu a komplexný výskum tejto etnickej minority na Slovensku. Uvedme z aplikačných výstupov autorov Simony Fraščíkovej, Moniky Hornáček Banášovej a Dušana Fediča UMATUM: učebnica huncokárskeho nárečia. Trnava: Univerzita Cyrila a Metoda v Trnave, 2020. 125 s. a taktiež Slovník huncokárskeho nárečia. Trnava: Univerzita Cyrila a Metoda v Trnave, 2020. 105 s. Z publikácií výskumného charakteru je to napr. Slobodová Nováková, K. (ed.): Minority v Európe II.: výskum, dokumentácia, prezentácia, revitalizácia: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie. Nadlak: Ivan Krasko, 2019, 128 s.; Slobodová Nováková, K. – Košťalová, K. – Kušniero- vá, D. – Kurajda, L.: Minority languages in Europe in the context of revitalizing activities. In: Xlinguae, 2018, Vol. 11, No. 3, pp. 16-27.; Slobodová Nováková, K. – Krajčovič, P.: Rozšírenie kultu sv. Vincenta na Slovensku a v Rakúsku ako výsledok migrácií alpských drevorubačov v priebehu 18. storočia. In: Slovenský národopis, 2020, roč. 68, č. 1, s. 7-28.; Krajčovič, P.: Malé Karpaty a Považský Inovec ako životný priestor nemecky hovoriacich drevorubačov – Huncokárov. In: Hranice v priestore a čase. Stretnutie mladých historikov X., 2021, s. 34-44. a iné.

⁵ Porov. Doruľa, J.: Slováci v dejinách jazykových vzťahov. Bratislava: VEDA – vydavateľstvo SAV, 1977, s. 75.

⁶ Pozri taktiež Rábik, V.: Nemecké osídlenie na území Zvolenskej župy v stredoveku. In: Historický časopis, 2001, roč. 49, č. 1, s. 37-62. Autor pripravil v rámci svojej činnosti taktiež dvojdielne vysokoškolské skriptá Rábik, V.: Kapitoly z dejín osídlenia Slovenska v stredoveku I. Nemecké osídlenie 1. (Východné Slovensko). Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2012, 91 s.; Rábik, V.: Kapitoly z dejín osídlenia Slovenska v stredoveku I. Nemecké osídlenie 2. (Zvolenská, Turčianska, Liptovská a Oravská župa). Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2012, 85 s.

ských kníh a kroník až po osobnú korešpondenciu.⁷ Priblížil taktiež nárečové charakteristiky nemeckého jazyka na východnom, strednom a západnom Slovensku. Z nárečovo orientovaných výskumov spomeňme aj podrobnú prácu J. Valisku z r. 1980 *Nemecké nárečie Dobšinej*, ktorá ponúka komplexný pohľad na tzv. bulinerčinu príp. bulejnerčinu. Okrem historicko-spoločenského zadefinovania a vývoju nárečia z Dobšinej ho opisuje vo všetkých rovinách (fonetickej, morfolologickej, syntaktickej a lexikálnej). Výsledky podkladá nielen odbornou literatúrou, ale aj prepismi z terénneho výskumu.⁸

Príchodzí so sebou priviedli do viacerých oblastí spoločnosti nové štruktúry a pravidlá.⁹ S týmto fenoménom sa stretávame aj vo forme vlastného právneho systému. Magdeburské a norimberské právo totiž do veľkej miery formovalo vznik nových mestských práv aj na našom území. Žilinská mestská kniha, ako jedna z najstarších ucelených právnych písomných pamiatok Slovenska z rokov 1378–1524, bola výrazne inšpirovaná známym nemeckým zborníkom obyčajového práva Saské zrkadlo (nem. *Sachsenspiegel*)¹⁰. Problematike Žilinskej mestskej knihy v súvislosti s nemeckým právnym systémom sa venoval jazykovedec R. Kuchar vo svojej dvojzväzkovej práci *Žilinská právna kniha z r. 2009*¹¹. Prvá časť *Preklad magdeburského práva, zápisy právnych úkonov žilinských mešťanov* prináša edíciu prekladu magdeburského práva spolu so zápmi právnych úkonov mešťanov. Druhá časť, *Obrazová dokumentácia*, obsahuje súhrn približne 170 obrazových príloh. M. Papsonová sa zase vo svojej publikácii z r. 2014 *Sasko-magdeburské právo na Slovensku. Krajinské právo v Žilinskej knihe* zameriava na analýzu a paralelnú komparáciu nemeckého textu a jeho slovenského prekladu, ktorý zhotovila sama autorka. Okrem vypracovaného obsiahleho poznámkového aparátu publikácia disponuje aj slovníkovou časťou, ktorá prehľadne objasňuje odborné pojmy. Sprístupnený pramenný materiál tak prináša mnohé poznatky s interdisciplinárnymi presahmi v oblasti histórie, jazykovedy, slavistiky, germanistiky a taktiež práva.

Priekopníkom výskumu slovensko-nemeckých vzťahov v slovenskej slavistike je bezpochyby prof. J. Doruľa. Pod jeho vedením v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV sa zaslúžil o etablovanie výskumu slovensko-nemeckých kontaktov na našom území v oblasti slavistiky, a to predovšetkým v staršom predpisovnom období. Dôraz pritom kladie na systematický archívny výskum náležitých rukopisných alebo tlačných dokumentov a ich následné edičné spracovanie s príslušným kritickým komentárom. Takto spracovaný textový korpus môže slúžiť na ďalšie výskumy v rozličných oblastiach. Výsledky takejto práce majú za úlohu texty nielen sprostredkovať a priblížiť širšiemu publiku, ale tvoria kompaktnější pohľad na slovenské dejiny, jazyk a formovanie kultúrneho prostredia, ktoré je plnohodnotnou súčasťou európskeho priestoru.¹² Cenným zdrojom informácií a rovnako aj prístupu k práci s písomnými archívnymi

⁷ Z podrobnejších výstupov uvádzame napr. Piirainen, I. T. Das Stadtprotokoll von Käsmark/Kežmarok aus den Jahren 1554 – 1614. Ein Beitrag zum Frühneuhochdeutschen in der Slowakei. In: *Im Zeichen der ungeteilten Philologie. Festschrift für Karl Mollay zum 80. Geburtstag*. Budapest: ALTE Germanistisches Institut (Budapester Beiträge zur Germanistik 24), 1993, 267-273; alebo *Das Stadtrechtsbuch von Sillein. Einleitung, Edition und Glossar*. New York: Walter de Gruyter, 1972, 226 s. Národnostným pomerom na území súčasného Slovenska sa venoval aj historik R. Marsina, napr. v monografii *Marsina, R.: Národnostný vývoj miest na Slovensku do roku 1918*. Bratislava: Osveta, 1984, 280 s.

⁸ O nemeckých nárečiach v slovenskom priestore pozri taktiež Valiska, J.: *Nemecké nárečia Horného Spiša*. Stará Ľubovňa: Okresné vlastivedné múzeum, 1982, 302 s.

⁹ Záber ich pôsobenia bol široký. Okrem administratívy, spomínaného baníctva a cechov to bola aj oblasť poľnohospodárstva, školstva, umenia či stavitelstva.

¹⁰ Saské zrkadlo bolo zostavené približne okolo roku 1230 a rozdelené bolo na dve časti- krajinské a lénne právo. Pozri viac Makar, J. – Kačík, E.: *Verejná správa vo vývoji štátu a práva*. Bratislava: MEA 2000, 2018, s. 585-589.

¹¹ Ide o druhé rozšírené vydanie. Prvé vydanie vyšlo v r. 1993 pod titulom *Žilinská právna kniha. Magdeburské právo*.

¹² Bližšie o význame slavistického výskumu historických prameňov pozri napr. zborníkovú prácu Doruľa, J. –

pamiatkami predstavujú jeho početné publikačné výstupy. Monografia *Slováci v dejinách jazykových vzťahov* z roku 1977 nám ponúka prierezový pohľad na slovenský jazyk v konfrontácii s inými jazykmi, ktoré boli na našom území v rozličných historických obdobiach používané. Je samozrejmé, že na intenzitu používania a vplyv jednotlivých jazykov na území dnešného Slovenska pôsobili rôznorodé geografické, historicko-politické, kolonizačné a iné vplyvy. J. Doruľa sa v jednotlivých členitých kapitolách venuje latinčine, češtine, poľštine, ukrajinčine, maďarčine a v neposlednom rade aj nemčine. Venuje sa celkovému postaveniu slovenčiny v súvislosti so slovanskými a neslovanskými jazykmi z hľadiska ich vývoju a formovania. Z tejto publikácie do značnej miery čerpal aj autorský kolektív Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra (M. Kopecká, T. Laliková, R. Ondrejková, J. Skladaná, I. Valentová) v ich práci *Staršia slovenská lexika v medzijazykových vzťahoch* z roku 2011.¹³ Vychádzali taktiež z obsažného *Historického slovníka slovenského jazyka I.-VII.* z rokov 1991 – 2008, v ktorom sa autori zamerali na lexikografické spracovanie slovnéj zásoby predpisovného obdobia so širokým záberom od 11. do 18. storočia.

V oblasti slavistického výskumu zameraného na slovensko-nemecké vzťahy je kľúčová monografická práca z r. 2014 *O slovensko-nemeckom spolunažívaní v 16. – 18. storočí*. J. Doruľa v nej ponúka súhrnný prehľad výsledkov svojho dlhoročného skúmania fungovania nemeckého jazyka v slovenskom prostredí a následného obojsmerného vplyvu týchto dvoch jazykov. Zavedza taktiež pomenovanie „slovenskí Nemci“ alebo „naši Nemci“, s ktorým sme sa v iných vydaniach zaoberali v predchádzajúcej práci.¹⁴ Reflektuje v ňom už spomínané dlhoročné spolunažívanie a pozvoľné pretavovanie slovenského lexikálneho systému do toho nemeckého. Súčasťou publikácie sú paralelné transliterované texty slovenskej a nemeckej účtovnej knihy mesta Banská Bystrica za rok 1651 v plnom rozsahu. Za ňou nasleduje dvojjazyčná paralela Obecných poriadkov Banskej Bystrice z roku 1608. Kniha je plná častých i tých menej frekventovaných výpožičiek z nemeckého jazyka do slovenčiny, ako aj rozličných prevzatí zo slovenčiny, ktoré sa ukotvili v nemeckom jazyku na našom území. Jazykové prevzatia reflektujú vzájomné vplyvy spomenutých dvoch odlišných etník. Zaujímavým rozširujúcim faktorom v oblasti slavistiky skúmajúcej slovensko-neslovanské vzťahy sú teda aj vplyvy slovenského jazyka na lexiku nemeckého jazyka na území dnešného Slovenska. Pri dlhoročných výskumoch v tejto oblasti dospel J. Doruľa k mnohým výsledkom a záverom, ktoré sa týkajú nielen lingvistickej analýzy skúmaného textu.¹⁵ Na objasnenie zachytenej jazykovej reality využíva aj mimojazykové skutočnosti presahujúce do histórie alebo etnológie. Tieto oblasti majú v podobných výskumoch svoje pevné miesto.

Svojimi výskumnými výsledkami prispel taktiež kolektív vedcov I. Bily, J. Doruľa, L. Kačič, L. Lichnerová a H. Urbancová v spoločnej publikácii *Z histórie slovensko-nemeckých vzťahov*.

Žeňuch, P. (Eds.): Ján Stanislav a slovenská slavistika. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2016, 272 s., alebo Žeňuch, P.: O nevyhnutosti komplexného a interdisciplinárneho slavistického výskumu slovenskej kultúry. In: Konštantínove listy, 2014, č. 7, s. 90-96; Šašerina, S.: K problematike výskumu a publikovania písomných pamiatok. In: Slavica Slovaca, 2020, roč. 55, č. 3, s. 494-498.

¹³ I. Valentová v úvode *Staršia slovenská lexika v medzijazykových vzťahoch*. Bratislava: VEDA – Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV píše: „Najucelenejšou prácou v tejto oblasti výskumu je monografia J. Doruľu *Slováci v dejinách jazykových vzťahov* (1977), ktorá slúžila ako základná východisková práca.“

¹⁴ Porov. Doruľa, J.: *O slovensko-nemeckom spolunažívaní v 16. – 18. storočí*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2014, s. 8, 29, 132.

¹⁵ Vychádzajúc zo skúmaného paralelného textu účtovnej knihy dokladuje napr. úroveň a kvalitu informovanosti slovenského zapisovateľa o pomeroch a udalostiach v meste Banská Bystrica. Porov. Doruľa, J.: *O slovensko-nemeckom spolunažívaní v 16. – 18. storočí*. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, Slovenský komitét slavistov, 2014, s. 71, alebo preberanie miestnej odbornej terminológie. Ako príklad uveďme slová z okruhu valašskej pastierskej terminológie *bača, košiar a salaš*. Porov. tamtiež, s. 60-61.

Kniha vyšla z produkcie Slavistického ústavu Jána Stanislava a predstavuje vzorku rôznorodosti tematických oblastí, ktoré ponúka skúmanie slovensko-nemeckých vzťahov. Okrem už spomínaných okruhov¹⁶ sa autori venujú aj vzájomným vplyvom v dvoch odlišných oblastiach hudby.¹⁷ Poukázaním na túto skutočnosť tak dokazujú široký záber slavistického výskumu v súvislosti slovensko-neslovanského pôsobenia vo viacerých odvetviach kultúrno-spoločenských vied, medzi ktoré hudobná veda určite patrí. V neposlednom rade je to taktiež problematika týkajúca sa tlačných písomných pamiatok na území súčasného Slovenska.¹⁸

Z iných výskumov, ktoré približujú slovensko-nemecké spolunažívanie, môžeme spomenúť toponymické práce J. Krška.¹⁹

V nadväznosti na vyššie uvedené výber náhľadov na spracúvanie rozličných oblastí dotýkajúcich sa slovensko-nemeckého spolunažívania na našom území predstavíme aj aktuálne prebiehajúci výskum zastrešený Slavistickým ústavom Jána Stanislava SAV, v.v.i. Zameraný je na remeselný život, konkrétne na štruktúrované cechové združenia. Spoločným menovateľom aj naďalej zostáva archívny výskum náležitých – v našom prípade obsahovo ekvivalentných paralelných slovensko-nemeckých – písomností. Rozšírením realizovaného základného výskumu prinášame postupne čiastkové výstupy.²⁰ Vychádzame pritom z transliterovaných rukopisných cechových artikulo, pričom sa zameriavame na ich zadefinovanie a charakteristiku v širšom historickom a jazykovom kontexte. Keďže skúmané artikuly predstavujú legislatívne normy, ich obsahy a formy môžu byť zaujímavé okrem iných disciplín aj pre oblasť právnych dejín. Po ukončení výskumu priamo v Štátnom archíve v Banskej Bystrici v zbierke Banskobystrické cechy 1443–1872/1948/ sa nám súbor paralelných štatútov obohatil na počet 12 slovensko-nemeckých rukopisných paralel v rozmedzí 16. – 18. storočia, pričom k niektorým z nich boli vydané ďalšie, buď nemecké alebo slovenské duplicity. Tie sú však vykazované s neskorším

¹⁶ Opätovne sa stretávame s analýzou vnímania sasko-magdeburgského práva na území Slovenska. Pozri Bily, I.: Die Rezeption des sächsisch-magdeburgischen Rechts auf dem Territorium der heutigen Slowakei – Ein Beitrag zur Zusammenfassung von Forschungsergebnissen. In Doruľa, J. (ed.): Z histórie slovensko-nemeckých vzťahov. Bratislava: Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, 2008, s. 96-133.; a s analýzou vybraných obojstranných jazykových presahov z paralelnej knihy mestských účtov v Banskej Bystrici Doruľa, J.: O slovensko-nemeckých jazykových vzťahoch v 17. storočí. In: tamtiež, s. 7-95.

¹⁷ Jedna kapitola sa zaoberá komparáciou slovenskej tradičnej piesňovej tvorby s nemeckou tvorbou prítomnou na našom území. Autorka dokladá viaceré príklady vzájomného prelínania, neraz aj prítomnosť dvojjazyčnosti v piesňových textoch. Pozri Urbancová, H.: K typológii slovensko-nemeckých vzťahov v tradičnom piesňovom repertoári na Slovensku. In: tamtiež, s. 152-183. Ďalšia kapitola sa venuje školskému divadlu (nem. Schultheater) na Slovensku z optiky hudobnej historiografie. Autor sa zameriava na prenikanie vernakulárnych jazykov (teda aj nemeckého a slovenského jazyka) na miesto dovtedy preferovanej latinskej formy. Spojenie hudby a textov Pozri Kačič, L.: Nemecké školské divadlo na Slovensku v 17. – 18. storočí. In: tamtiež, s. 184-197.

¹⁸ Lichnerová, L.: Aspekty vydávania a distribúcie nemeckých tlačí na Slovensku v 16. a 17. storočí. In: tamtiež, s. 134-151. Pozri taktiež monografiu Lichnerová, L.: Nemecká tlačná kniha na slovenskom území do konca 17. storočia (1477–1699): vydavateľsko-funkčný konštrukt. Bratislava: STIMUL, 2017, 170 s.

¹⁹ Pozri napr. Krško, J.: Adaptácia nemeckých terénnych názvov do slovenskej toponymickej sústavy. In Nábělková, M. – M. Šimková (Zost.): Varia X. Zborník materiálov z X. kolokvia mladých jazykovedcov (Modra-Piesok 22. – 24.11.2000), Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, 2003, s. 159-165.; Krško, J.: Vplyv nemeckého kolonizácie na hydronymiu povodia Hrona. In Z. Bohušová – Z. Dobřík (eds.): Siločiary súčasného lingvistického myslenia. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, 2013, s. 79-88.

²⁰ Základný výskum bol realizovaný v súvislosti s dizertačnou prácou Šmeringaiová, P.: Slovensko-nemecké vzťahy v 16. – 19. storočí (na materiáli cechových dokumentácie), obhájenou v roku 2019. Súčasťou práce sú vybrané transliterované dvojjazyčné cechové artikuly zo ŠA v Banskej Bystrici (8 paralelných artikulo) a jeden s najstarším datovaním zo ŠA v Trnave. Z čiastkových výstupov to sú Šmeringaiová, P.: K výskumu slovensko-nemeckých vzťahov v zrkadle cechových združení. In: Vagická XXIX: zborník príspevkov z XXIX. Kolokvia mladých jazykovedcov (Trnava 25.11.-27.11.2020), Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, 2021, s. 153-160 a Šmeringaiová, P.: Slováci, Nemci a remeslo na príklade vybraných písomných paralelných štatútov z 18. storočia. In: Slavica Slovaca, 2020, roč. 55, č. 3, s. 499-509.

datovaním.²¹ Edičné spracovanie tejto textovej „základne“ ponúkne rozšírenie a prehĺbenie poznania slovensko-nemeckého spolunažívania na území súčasného Slovenska. Naším cieľom je predstaviť slovensko-nemecké jazykové a mimojazykové vzťahy z optiky cechov, vďaka čomu obohatíme už existujúce práce o vývoji historickej a jazykovej reality slovenského prostredia o nové poznatky.

Slovak-German relations as a part of Slavistic research

Paulína Polgáryová

The study of Slovak-German linguistic and non-linguistic relations is a full-featured part of Slavistic research. It has a legitimate, well-founded place in the area of Slavic and non-Slavic contacts. This study is based on a mutual coexistence of these two different ethnic groups (Germans and Slovaks) in the territory of the former Kingdom of Hungary. In the paper, we were able to give some indication of a broad scope what this area offers. The broad scope for linguistic, historiographical or musicological research. However, they all have a common denominator, which is the importance of systematic archival research of written sources and, inter alia, presentation of its results. Thanks to complementary interdisciplinary research, we can have a better understanding of the past and the linguistic-cultural environment of Slovakia.

²¹ Súčasťou zbierky sú taktiež jedny tlačené paralelné artikuly z 19. storočia. Sú to Generálne artikuly pre cechy v Uhorskom kráľovstve (nem. Allgemeine Artikeln für Innungen oder Zünfte des Königreichs Ungarn) vydané kráľovskou kanceláriou v r. 1813. V zbierke sa spolu nachádza 20 jednotlivých signatúr, pričom niektoré artikuly obsahujú slovenskú aj nemeckú verziu v jednej spoločnej väzbe, prípadne boli jazykové mutácie evidované oddelene. Súčasťou zbierky sú aj dvoj- a viacjazyčné neparalelné pamiatky, ktoré však nie sú predmetom tohto výskumu (konkrétne ide o evidenčné knihy cechov a vandrovné knižky).